

8. Проект Концепції реформи адміністративно-територіального устрою в Україні. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.minregionbud.gov.ua/index.php?id=1670>.

Попивняк О.М. Организационно-институционные механизмы финансового обеспечения развития депрессивных территорий

Исследованы актуальные вопросы формирования механизмов финансового обеспечения развития депрессивных территорий. Обобщен мировой опыт финансового обеспечения социо-эколого-экономического развития депрессивных территорий на местном и региональном уровнях. Разработаны организационно-институционные механизмы финансового обеспечения развития депрессивных территорий и формирования системы мероприятий для их внедрения, которые предусматривают сотрудничество государственных институций с общественностью и структурами бизнеса для решения важных экономических, социальных и экологических региональных проблем.

Ключевые слова: организационно-институционные механизмы, финансовое обеспечение, депрессивные территории, финансово-экономические методы, инструменты финансового обеспечения.

Popivnyak O.M. Organizing and institutional mechanisms of the financial providing of development of the depressed territories

The actual questions of forming of mechanisms of the financial providing of development of the depressed territories are investigated in this article. It is generalized the world experience of the financial providing of social, ecological and economic development of the depressed territories at local and regional levels. It is developed the organizing and institutional mechanisms of the financial providing of development of the depressed territories and forming of the system of measures for their introduction, which provide the collaboration of state institutes with public and business structures for the decision of important economic, social and ecological regional problems.

Keywords: organizing and institutional mechanisms, financial providing, depressed territories, financial and economic methods, instruments of the financial providing.

УДК 338.244.2 Доц. В.Є. Слюсаренко, канд. екон. наук – Ужгородський НУ

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН ДЕРЖАВИ, БІЗНЕСУ ТА ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Розглянуто сутність взаємодії влади бізнесу та третього сектору як важливого чинника соціально-економічного розвитку. Проаналізовано сучасний стан трьохстороннього партнерства в Україні та зазначено напрями його подальшого впровадження. Доведено значущість соціальної відповідальності трьох секторів як необхідної складової економіки. Обґрунтовано основні концептуальні моделі співпраці між трьома структурами та показано механізми їх функціонування. Наведено нормативно-правову основу функціонування трьохстороннього партнерства.

Ключові слова: влада, бізнес, третій сектор, соціальне партнерство, моделі взаємодії, соціальна відповідальність.

Будь-яке суспільство поділяється на три сектори. Перший сектор – держава. Держава регулює всі сфери життя: захист кордонів, порядок, здоров'я людей. Вона піклується про всіх загалом, у масі, не фіксуючи увагу на проблемах окремого громадянина. Другий сектор – бізнес. Бізнес забезпечує громадян товарами та послугами. Намагається дійти до кожного, запропонувати індивідуальні послуги чи товари. Але бізнес за будь-яких умов і в будь-якій країні потребує передусім грошей. Тобто бізнес – це сектор суспільства, який турбується про нас за наші ж гроші. Третій сектор – некомерційні організації. Це об'єднання людей, які збиралися разом, щоб допомогти собі та іншим, не маючи на меті одержати прибутки. Це

асоціації, туристичні клуби, благодійні фонди та екологічні групи. Сюди можуть входити політичні партії, профспілки, релігійні організації, об'єднання за професійними інтересами чи спільним дозволенням. Це ті, хто не чекає "милоостей від природи", об'єднавшись, намагаються щось змінити у своєму житті. Представники третього сектору також намагаються дійти до кожного, тільки з іншою міркою, тому що мають інші завдання: захист прав людини; допомога в біді; подолання самотності; розвиток таланту; підтримка в новій справі.

Новітні соціальні, економічні, інституційні трансформації та процеси глобалізації, які змінюють правила, та форми участі всіх секторів суспільства в регулюванні цими процесами, а саме ускладнення відтворювального процесу, вирішення завдань економічного та соціального регулювання, зрозуміло викликають зладжену роботу всіх секторів. Тому і виникає необхідність вивчення нових форм їх взаємодії задля розвитку суспільства.

Вчені протягом багатьох років намагаються знайти шляхи підвищення ефективності діяльності бізнесу, усунення інституційних недоліків його функціонування, підвищення соціальної відповідальності держави, бізнесу і третього сектору, один перед одним, що стримує процес реформування суспільства загалом. Коли вся існуюча в Україні система взаємин держави, бізнесу і третього сектору зумовлює необхідність формування нових механізмів партнерства та взаємодії між ними на основі поєднання принципів державного регулювання з метою забезпечення цілей, завдань та пріоритетів розвитку суспільства з врахуванням мотиваційних інтересів бізнесу та громади.

З цієї проблематики вітчизняні науковці виділяють один з підходів – це взаємодія держави та бізнесу О. Веретеннікова, А. Бондаренко, Б. Винницький, М. Лендшел, Б. Онищук, П. Сегварі, І. Нейкова, С. Грищенко та інші не вирішують питання щодо обґрунтування ефективної форми взаємодії трьохсторонніх партнерських відносин з урахуванням особливостей реалізації різних інфраструктурних проектів. А такі вчені, як: В.М. Геєць, О.В. Мартяков, А.В. Пильтій, У.Я. Садова одним з пріоритетів ставлять формування паритетної взаємодії трьох секторів. Але ґрунтовно ця проблема ще не вивчена та науковці не запропонували модель конструктивної співпраці трьох секторів.

Метою дослідження є аналіз суті трьохстороннього партнерства, існуючої нормативно-правової бази, що регулює таке партнерство та дослідження моделей його ефективної взаємодії.

Важливим питанням є те, що за умови залучення "трьох" секторів у вирішенні питань глобальних перетворень суспільства, необхідно знайти точки дотику при відмінності інтересів між такими партнерами та можливі шляхи гармонізації інтересів.

Системоутворюючим чинником під час реалізації інноваційної моделі розвитку суспільства є відповідальність. Ця відповідальність передбачає узгоджену систему обов'язків, сферу компетенції та контролю, а отже, і загальну відповідальність органів влади, бізнесу й "третього" сектору один перед одним.

У партнерських стосунках громадські інституції виконують роль активуючої ланки яка має потужний потенціал у виявленні потреби соціальної проблеми, суспільства і не тільки, на вирішення якої необхідно звернути увагу з поряд вже чинними соціальними програмами, доведенні цих потреб до державних та бізнесових структур, виявленні потенційних можливостей останніх для вирішення нагальної потреби, залученню необхідних фахівців та донорських організацій, біз-

нес-структур для додаткового фінансування, об'єднання всіх перерахованих інститутів задля досягнення поставленої мети.

А метою є збереження базових принципів громадянського суспільства, які враховують множинність інтересів і прагнення до їх максимального врахування при прийнятті рішень у будь-якій сфері та будь-яким із секторів. Але врахування різноманітних, часто різноспрямованих, інтересів видається справою надзвичайно трудомісткою, оскільки демократична держава, створюючи відповідні умови, стимулює самого індивіда самостійно вирішувати проблеми, що накопичилися у суспільстві не порушуючи основного принципу субсидіарності, який лежить в основі справжньої демократії та повинен відповідати принципам партнерства та взаємної відповідальності.

Цей принцип впливає з ідеї трансформації взаємовідносин держави, бізнесу і громадянського суспільства шляхом розширення сфери впливу останніх, здатних забезпечити громадянам ефективне самоврядування, розширюючи демократію і таким чином сприяючи зміцненню громадянського суспільства, який стверджує, що в державі повинні залишитися лише функції управління.

Нині цивілізовані демократичні держави прагнуть провадити політику, спрямовану на сталий розвиток, усунення суперечності, соціальну згуртованість і взаємну відповідальність усіх секторів на основі соціальної справедливості. Як показало недавнє міжнародне дослідження, в якому порівнювалися ціннісні орієнтації і переваги європейців, ті прагнуть якомога швидше подолати соціальну роз'єднаність, роблячи при цьому ставку на якість життя (що правда, не завжди збігається з відзначенням у конкретній державі політикою) [4].

У контексті партнерства держави, бізнесу та третього сектору та участі у такому партнерстві держави, Українська держава лише робить спроби переглянути своє ставлення до соціальної політики загалом, тому виникла ідея пріоритетних національних проектів та підписання Міжнародної конвенції по правам інвалідів, проте на етапі реалізації політичних рішень керівництво виявилось нездатним проконтролювати виконання прийнятих рішень.

Тому доводиться визнати, що проблема громадянського суспільства та формування громадянськості як особливої форми соціального капіталу, яка виступає основою соціальної рівноваги, що включає кооперацію, добробут для всіх верств населення, громадянську залученість все ще стоїть на порядку денному сучасної України. Її вирішення є необхідними завданням під час суспільної глобальної трансформації суспільства.

Отже, у державі і громадянського суспільства в умовах демократії є загальні цілі і завдання, спрямовані на процвітання суспільства, розвиток якого проходить в умовах, пов'язаних не тільки з кризовими явищами, коли люди стурбовані проблемами виживання, а й значною мірою з відношенням до нього держави. Останнє має передбачати послідовну реальну підтримку громадянських ініціатив, застосування конкретних кроків конструктивної взаємодії, відкритого суспільного діалогу, усунення бар'єрів у податковій сфері для діяльності громадських організацій, благодійності, а головне – врахування думки громадськості під час прийняття рішень.

Безумовно, рівень інституційного розвитку консолідуючих структур трьох-стороннього партнерства визначається і соціально-економічним рівнем спільноти. Натомість розмитість базових соціально-групових інтересів призвела до того, що на передній план вийшли вузькопартійні інтереси олігархічних і кланових груп,

кристалізація ж цих інтересів гальмує і деформує весь процес становлення суспільних відносин. Спостерігаючи за тим, що соціальна економіка може взяти на себе вирішення таких найважливіших завдань, як реконструкція інфраструктури, ліквідація наслідків екологічних і техногенних катастроф тощо, а третій сектор може залучити значну частину звільненої робочої сили, забезпечивши їй "необхідні засоби до життя і можливість займатися суспільно корисною працею" у процесі глобалізації економіки партнерство секторів вимальовує нові сфери впливу кожного сектору в новому "світлі".

Але практично поза увагою дослідників, стосовно розбудови здорового громадянського суспільства, залишається така форма взаємодії, як влада і бізнес – конструктивна взаємодія. У неї є багато проблем у сфері реалізації взаємних інтересів, зокрема питань низької інвестиційної привабливості того чи іншого сектору економіки, чи окремого інвестиційного проекту, які знаходяться не в економічній чи правовій площині, а в політичній. У реалізації такого партнерства першим кроком має бути проголошення принципів партнерства на політичному рівні. Держава на вищому політичному рівні має оголосити необхідність, можливість і готовність розвитку такого партнерства. Держава має визнати, що державно-приватне партнерство є ефективною формою взаємовідносин влади і бізнесу в економічній і інших сферах суспільної діяльності, спрямованих на забезпечення поступального розвитку суспільства. При цьому повинні бути чітко визначені мета такого співробітництва, сфера його дії, а також принципи, на яких воно здійснюватиметься. На нашу думку, в широкому розумінні трактування поняття державно-приватного партнерства включає конструктивну взаємодію держави, приватного сектору, громадянських інститутів в економічній, політичній, соціальній, гуманітарній та інших сферах суспільної діяльності. З огляду на це, державно-приватне партнерство можна розглядати як суспільно-приватне партнерство, визначаючи його як конструктивне співробітництво держави, суб'єктів підприємницької діяльності і громадянських інститутів в економічній, політичній, соціальній, гуманітарній та інших сферах суспільної діяльності для реалізації суспільно значущих проектів на засадах пріоритетності інтересів держави, її політичної підтримки, консолідації ресурсів сторін, ефективного розподілу ризиків між ними, рівноправності і прозорості відносин для забезпечення поступального розвитку суспільства.

Для ефективної взаємодії трьох секторів суспільства самою ж державою створені такі інституції, як Громадські ради при обласних державних адміністраціях, які є постійно діючим колегіальним виборним консультативно-дорадчим органом, що діє на підставі Постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. №996 для забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, налагодження ефективної взаємодії зазначених органів з громадськістю, врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики.

До складу Громадської ради обираються представники громадських, релігійних, благодійних організацій, професійних спілок та їх об'єднань, творчих спілок, асоціацій, організацій роботодавців, недержавних засобів масової інформації та інших невідприємницьких товариств і установ, легалізованих відповідно до законодавства України. До складу Громадської ради може бути обрано не більше ніж по одному представнику від кожного інституту громадянського суспільства. Членство в Громадській раді є індивідуальним.

Також для конструктивної співпраці трьох секторів існує ще Координаційна рада з питань місцевого самоврядування при голові обласної ради і є колегіальним, постійно діючим дорадчо-консультативним органом і діє при голові обласної ради на громадських засадах протягом скликання ради, що утворився на підставі Розпорядження голови обласної ради та керується положеннями Конституції України, Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні", іншими законами України, Положенням.

Координаційна рада у своїй практичній роботі взаємодіє з постійними комісіями обласної ради та її виконавчим апаратом, сприяє організації обговорення в органах місцевого самоврядування, депутатами місцевих рад, членами територіальних громад сіл, селищ, міст, області, проектів законів, що вносяться на розгляд до Верховної Ради України, підтримує зв'язки з асоціаціями та іншими добровільними об'єднаннями в системі місцевого самоврядування, сприяє реалізації принципів Європейської Хартії про місцеве самоврядування, рекомендацій Ради Європи та її органів з цих питань, аналізує ефективність впровадження в практику місцевого самоврядування перспективних програм зарубіжного досвіду тощо. До її складу входять заступники голови обласної ради, голови районних рад та міські голови міст обласного значення за їх згодою.

Ще один орган, який уповноважений здійснювати діалог трьох секторів, – Координаційний центр з упровадження економічних реформ є консультативно-дорадчим органом при Президентові України, що утворився на підставі Указу Президента України від 21 грудня 2010 р. № 1154/2010 та у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства, Положенням, а також рішеннями Комітету з економічних реформ, вказівками Керуючої ради Комітету з економічних реформ.

Основним завданням Координаційного центру є сприяння впровадженню положень Програми економічних реформ на 2010-2014 рр. "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" планів-графіків з упровадження економічних реформ.

Координаційний центр має право порушувати питання про залучення до виконання окремих робіт і завдань, вивчення окремих питань працівників центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, провідних вітчизняних та іноземних учених і фахівців, зокрема експертів міжнародних фінансових організацій, представників об'єднань громадян, інших неприбуткових організацій (зокрема на договірній основі).

Координаційний центр у процесі виконання покладених на нього завдань взаємодіє з іншими допоміжними органами і службами, створеними Президентом України, з комітетами та Апаратом Верховної Ради України, Секретаріатом Кабінету Міністрів України, центральними та місцевими органами виконавчої влади, Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, об'єднаннями громадян, іншими неприбутковими організаціями. Координаційний центр систематично інформує громадськість про свою діяльність.

Отже, здорове суспільство може розвиватись тільки за умови налагодженої співпраці трьох секторів, узгодженості їх дій та прозорій нормативно-правової бази, що регулює таку співпрацю, активній громадській позиції членів спільноти, та максимальній віддачі бізнес-структур.

Література

1. Проекти в галузі інфраструктури: партнерство державного та приватного секторів / П.В. Захарченко, А.О. Сосновський, О.М. Гавриш, С.А. Ушацький. – К. : Вид-во СІД "Павленко", 2010. – 252 с.
2. Шедяков В.Є. Соціальна відповідальність бізнесу і сталий розвиток країни / В.Є. Шедяков // Соціальна психологія. – 2011. – № 3 (47). – С. 69-77.
3. Шедяков В.Є. Соціальна відповідальність бізнесу за розвиток соціального капіталу суспільства / В.Є. Шедяков // Вісник Одеського національного університету : зб. наук. праць. – Сер.: Соціологія і політичні науки. – Одеса : Вид-во ОНУ. – 2011. – Т. 16, вип. 8. – С. 15-25.
4. Гриценко А. Методологічні основи модернізації України / А. Гриценко // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2011. – № 1. – С. 38-47; № 2. – С. 4-12.
5. Геєць В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку : монографія / В.М. Геєць; Ін-т економіки та прогнозування НАН України. – К. : Вид-во "Лібра", 2009. – 864 с.
6. Мартьякова О.В. Розвиток взаємодії держави, бізнесу й суспільства / О.В. Мартьякова [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pips/2011_2/tom2/458.pdf.

Слюсаренко В.Е. Нормативное регулирование партнерских отношений государства, бизнеса и институтов гражданского общества

Рассмотрена сущность взаимодействия власти, бизнеса и третьего сектора как важного фактора социально-экономического развития. Проанализировано современное состояние трехстороннего партнерства в Украине и указаны направления его дальнейшего внедрения. Доказана значимость социальной ответственности трех секторов как необходимой составляющей экономики. Обоснованы основные концептуальные модели сотрудничества между тремя структурами и показаны механизмы их функционирования. Приведена нормативно-правовая основа функционирования трехстороннего партнерства.

Ключевые слова: власть, бизнес, третий сектор, партнерство, модели взаимодействия, социальная ответственность.

Slyusarenko V.Ye. Normative regulation of partnership between the state, business and civil society institutions

The essence of the interaction between government, business and the third sector as an important factor of social and economic development is considered. The current state tripartite partnership in Ukraine is analyzed and directions for its further implementation are shown. The importance of social responsibility of 3 sectors as a necessary component of the economy is proved. The basic conceptual models of cooperation between 3 structures are substantiated and mechanisms of their functioning is shown. Regulatory framework of functioning tripartite partnership is refer.

Keywords: administration, business, third sector, social partnership, models of cooperation, social responsibility.

УДК 336.22

Здобувач Ю.І. Турянський¹, канд. екон. наук – Львівська КА

ПОДАТКИ ЯК ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ НАДХОДЖЕНЬ ДЕРЖАВИ

Визначено роль і місце бюджету у фінансовій системі суспільства. Розглянуто економічну природу бюджету, обґрунтовано зростаючу його роль в забезпеченні та регулюванні макроекономічних пропорцій у нестабільних умовах. Охарактеризовано методи, види і джерела формування державних доходів та розкрито значення у цьому процесі податків. Визначено і систематизовано основні принципи побудови податкової системи та

¹ Наук. керівник проф. Г.І. Башнянин, д-р екон. наук